

Enrique Franco Albizuri

*Eibar,
Gipuzkoa
(1925)*

Aurkibidea

Biografia

Enrique Franco Albizuri Eibarren jaio zen 1925eko azaroaren 4ean. Bere aitak Tejidos Franco tela-denda ireki zuen eta umetan bertan ibiltzen zen lanean. Armeria Eskolan ikasketak bukatu eta 16 urterekin lanean hasi zen. Alfan lanean zegoen bitartean DEJ enpresa sortu zuen beste 3 lagunekin batera. Tailerraren inguruko gauzak kontatzen ditu.

Zintak

EIB-675

- **Proiektua:** Eibarko ondare industrialak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Altzibar, Maider - Garmendia, Mirari - Gaston Balerdi, Izaskun
- **Data:** 2018-11-08
- **Iraupena:** 79 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Altzibar, Maider

Pasarteak

1. Aita donostiarra eta ama atxondoarra

- **Erref:** EIB-675/002
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:00:29. **Bukatu:** 00:02:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Enrique Franco Albizuri Eibarren jaio zen 1925eko azaroaren 4an. Aita donostiarra eta ama atxondoarra. Aita grabadorea izan zen eta gero tela denda bat izan zuen. Amak etxeko lanak egiten zituen.

2. Eibar, Untzagan hasi eta Urkizun bukatu

- **Erref:** EIB-675/004
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:04:19. **Bukatu:** 00:04:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura

Laburpena:

Enrique umea zenean, Eibar askoz ere txikiagoa zen; Untzagan hasi eta Urkizun bukatu.

3. Eibarko tailer nagusienak

- **Erref:** EIB-675/005
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:04:49. **Bukatu:** 00:05:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak

Laburpena:

Enrique umea zenean tailer asko zeuden: Beistegi, Orbea, Mendiguren... Tailer hauetan gauza asko egiten ziren; Alfán josteko makinak, Beistegi eta Orbeak bizikletak, eta beste askok "industria auxiliarrak". Denetik egiten zen Eibarren.

4. 1940an jendea falta lanerako

- **Erref:** EIB-675/006
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:05:39. **Bukatu:** 00:07:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak

Laburpena:

1940 inguruan jende asko etortzen zen Eibarrera; lan asko zegoen eta langileak behar ziren. Orain Eibarrek 27.000 biztanle ditu baina garai haietan 54.000 biztanle izatera iritsi ziren.

5. Lan asko eta denbora libre gutxi

- **Erref:** EIB-675/009
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:09:17. **Bukatu:** 00:11:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Lana bukatu ostean lagunekin gelditzen zen buelta bat emateko. Laneko ordutegiak zirela eta ez zuten denbora askorik beste ezer gehiago egiteko; larunbatetan ere lana egiten zuten. Poliki-poliki "sabado ingles" ipintzen joan zen.

6. Alfán lanean egon eta DEJ tailerra sortu

- **Erref:** EIB-675/011
- **Iraupena:** 0:00:21. **Hasi:** 00:12:00. **Bukatu:** 00:12:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:

Bere lehen lana Hijos de Artamendin izan zen. Bertan bi urtetan aritu zen eta gero idazteko makinak egiten zituzten enpresa batera joan zen, eta handik Alfara. Alfán zegoela sortu zuten DEJ tailerra.

7. Lau lagunen arteko tailer bat

- **Erref:** EIB-675/012
- **Iraupena:** 0:01:38. **Hasi:** 00:12:21. **Bukatu:** 00:13:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:

Danel Zenarruzabeitia, Javier Sologaitua, Javier Zuloaga eta Enrique izan ziren DEJ tailerraren sortzaileak. DEJ izena beraien izenetatik sortu zuten: Danel, Enrique eta Javier. Bertan trokelak egiten zituzten. Hasieran beraiek ziren langile bakarrak, baina poliki-poliki lan taldea handitzen joan zen.</p></div>

8. DEJ tailerlean beti makina berriak eta ahalik eta onenak

- **Erref:** EIB-675/014
- **Iraupena:** 0:02:47. **Hasi:** 00:14:19. **Bukatu:** 00:17:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:

DEJ tailerlean erabiltzen zituzten makinak Eibar ingurukoak eta Logroñokoak ziren. Beti makina berriak eta ahalik eta onenak erosten zituzten. Nahiz eta makina garestiak izan, kredituak ez eskatzen saiatzen ziren. Beraien bezerorik onenak Bartzelonan eta Madrilen zeuden. Lau lagunek sortutako tailer hau, laurogei langile izatera iritsi ziren.</p></div>

9. DEJ tailerlean kanpoko eta bertako jendea elkarrekin lanean

- **Erref:** EIB-675/018
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:18:30. **Bukatu:** 00:20:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

DEJ tailerlean jendea kontratatzerako orduan, mekanika kontuetarako Armeria Eskolako jendea hartzen zuten eta bestela, bertara joaten zen jendea; kanpokoak edo bertakoak, berdin zion. Kanpokoek eta bertakoek artean harreman ona zegoen, ez zuten arazo handirik izaten lan egiteko. Tailerlean maila desberdinak zeuden; apendizak eta peoiak. Langile ona zenak, aukera izaten zuten gora egiteko.

10. DEJ tailerlean bakoitzak bere eremuan lanean

- **Erref:** EIB-675/019
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:20:41. **Bukatu:** 00:21:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Langileen arteko harremana eta langile-mugimenduak

Laburpena:

Javierrek mekanikako kontuetan aritzen zen, Danel produkzioan eta Enrique eta Javier bulegoan. Langileekin zuten harremana ona izaten zen.

11. DEJ tailerrean bizitako krisiak

- **Erref:** EIB-675/020
- **Iraupena:** 0:01:32. **Hasi:** 00:21:17. **Bukatu:** 00:22:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Krisi industrialak

Laburpena:

DEJ tailerrean hainbat krisi izan zituzten, lehenengo biak nahiko ongi pasa zituzten. Baina 1980 inguruan krisi gogor bat izan zuten; Bartzelonako tailer baten eta hemengo tailer baten porrotaren ondorioz, milioi asko gelditu ziren zorretan.

12. Lehenengo lanean, 16 pezeta egunean

- **Erref:** EIB-675/022
- **Iraupena:** 0:01:09. **Hasi:** 00:23:08. **Bukatu:** 00:24:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

Enriquek bere lehenengo lanean 16 pezeta irabazten zituen egunean. Garai horretarako soldata ona zen. Hilabete bukaeran jasotzen zuen soldata. Lanean lortzen zuen dirua amari ematen zion, ezkondu arte.

13. Denbora librean, Untzaga Plazara

- **Erref:** EIB-675/023
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:24:17. **Bukatu:** 00:25:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia

Laburpena:

Astegunean Untzaga Plazara joaten ziren lagunekin berba egitera; piku-ogia jaten zuten. Bestela jolasean aritzen ziren. Frontoi zaharrea jolasten zuten pilotan. Putzezko baloiekin ibiltzen ziren eta gazteagoak zirenean egunkariekin egindakoak.

14. Kaleen arteko lehiakortasuna

- **Erref:** EIB-675/026
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:26:07. **Bukatu:** 00:26:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Gaztetan izaten ziren lagunak kale horretan bizi zirenak izaten ziren. Gero eskolan hastean eta Armeria Eskolara joatean lagun taldea handitzen zen. Txantxa-Zelain futboleko jolasten zuten eta kuadrilla bakoitzak bere taldea osatzen zuten.

15. Dantzaldian neskatan

- **Erref:** EIB-675/028
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:26:56. **Bukatu:** 00:27:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Gazte garaian nagusiagoak zirenean igandetan dantzaldia egoten zen. Neskak pastelak jatera gonbidatzen zituzten.

16. Aita grabatzaile izatetik, tela denda baten buru izatera

- **Erref:** EIB-675/031
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 00:28:22. **Bukatu:** 00:30:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Enriquek umetatik oroitzen du bere aitaren oihal-denda. Bere aita grabatzailea zen baina une batean dirurik ematen ez zuenez, denda ireki zuen. Gerra garaian dena Bilbora eraman zuten, baina gerraostean berriro ireki zuten denda Bidebarrieta kalean.

17. Gerraren ondorioz Eibar hankaz gora

- **Erref:** EIB-675/032
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:30:05. **Bukatu:** 00:31:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939)
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

Gerra Eibarrera iritsi zenean, beraiek Aspen egon ziren. Aspetik Busturira mugitu behar izan ziren eta gero berriro Eibarrera. Eibarrera itzultzean, dena hankazgora zegoen eta beraien etxea erreta. Egoera horretan gurasoek meritu handia izan zutela uste du.

18. Aitaren oihal-denda: Tejidos Franco

- **Erref:** EIB-675/033
- **Iraupena:** 0:02:41. **Hasi:** 00:31:13. **Bukatu:** 00:33:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Negozioak, dendak

Laburpena:

Gerra bukatu aurretik aita hil zitzaion, beraz tela dendan amari laguntzen ibiltzen zen. Telak Bartzelonatik ekartzen ziren, dendara joaten ziren saltzaileei erostera. Garai horretan negozio nahiko ona zen; izan ere, ohikoa zen arropa eskuz jostea.

19. DEJ tailerraren salmenta

- **Erref:** EIB-675/034
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:33:54. **Bukatu:** 00:35:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:

Danel eta Javierren seme-alabek ez zeukaten gogorik tailerrarekin jarraitzeko eta Enriquek familiarik eduki ez zuenez, saltzeko garaia iritsi zela erabaki zuten. Logroño talde bati saldu zioten tailerra.

20. Lehen DEJ tailerra 12 m²-tan

- **Erref:** EIB-675/038
- **Iraupena:** 0:04:39. **Hasi:** 00:37:18. **Bukatu:** 00:41:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:

DEJ tailerra lehenengo Errekatxu kalean egon zen, gero Bar Donostiren ondoan zegoen eraikin industrial batera joan ziren eta handik Otaola Hiribidera joan ziren. Errekatxun egon zirenean, 12 m²-tan egiten zuten lan. Eraikin industrialean egon zirenean 300 m² zituzten eta, aldi berean, Txontan lokal osagarri bat zuten Otaola Hiribideko lokala prestatzen ari ziren bitartean. Hasieran irabazten zuten dirua tailerlean inbertitzen zuten.

21. 1960. hamarkada lan askoko garaia

- **Erref:** EIB-675/042
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:44:28. **Bukatu:** 00:45:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Boom industrial

Laburpena:

1960. hamarkadan lan asko zegoen egiteko eta jende asko etorri zen Eibarrera lanera. Kalean hau igarri egiten zen.

22. Igande gauetan zinera

- **Erref:** EIB-675/043
- **Iraupena:** 0:01:34. **Hasi:** 00:45:32. **Bukatu:** 00:47:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Zinema
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

Eibarren zine asko zeuden: Coliseoa, Rialtoa, Amaia... Igandetan gauetan joaten ziren zinera eta gehienetan sarrera lehenago erosi behar zenuen, sarrerarik gabe ez gelditzeko. Lehen dena iganderako uzten zen, meza ere igandean izaten zen.

23. Doktrinak: eskolaren ondoren eta euskaraz

- **Erref:** EIB-675/044
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:47:06. **Bukatu:** 00:47:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Doktrina

Laburpena:

Jaunartze luzea egin arte joaten zen doktrinara. Jaunartze txikia 8-9 urterekin egiten zena zen eta 11 urte inguruan luzea egiten zen. Eskolaren ondoren izaten ziren eta euskaraz.

24. Eskolan erderaz eta kalean euskaraz

- **Erref:** EIB-675/045
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:47:48. **Bukatu:** 00:49:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Enrique umea zenean euskaraz egiteko ohitura gehiago zegoen baina eskolan erderaz egiten zuten. Kalean, ordea, beti euskaraz. Eskolan Doña Paka eta Doña Petra zeuden, eskola publikoko irakasleak. Enrique nahiko formala zela dio.

25. Kanpoko jendea Eibarrera lanera

- **Erref:** EIB-675/048
- **Iraupena:** 0:00:49. **Hasi:** 00:51:30. **Bukatu:** 00:52:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Boom industrialia

Laburpena:

Eibarrera jende asko etortzen kanpotik lanera; galiziar asko, santandertarrak eta baita Burgosekoak ere. Baina galiziarrek gehienak. Hemengoan artean bezala kanpotarren artean langile finak zeuden.

26. Eibarren lanerako premia asko

- **Erref:** EIB-675/049
- **Iraupena:** 0:01:52. **Hasi:** 00:52:19. **Bukatu:** 00:54:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Boom industrialia

Laburpena:

Kanpotik galiziar asko etorri ziren dirua aurreztera gero Ameriketara joateko. Baina konturatu ziren ez zela Ameriketaraino joan behar dirua irabazteko. Tailerrez tailer joaten ziren lan bila. Lehen oso erraza zen lana aurkitzea, premia handia zegoelako.

27. Armeria Eskolan lau urtez

- **Erref:** EIB-675/050
- **Iraupena:** 0:03:44. **Hasi:** 00:54:11. **Bukatu:** 00:57:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

Enriquek Armeria Eskolan ikasi zuen. Bertan ikasgaiak jasotzen zituzten eta tailerretako lana zein zen erakutsi. Lau urte egin zituen guztira. Lehenengo bi urteak liman eta hiru eta laugarrenak makinetan. Doako eskola bat zen, baina sartzeko azterketak egiten ziren.

28. DEJ tailerrean emakumeak lanean

- **Erref:** EIB-675/053
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 01:00:12. **Bukatu:** 01:02:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Emakumeak lan-munduan (etxetik kanpo)

Laburpena:

DEJ tailerrean emakumeak ere lanean aritu ziren; 8-10 bat emakume. Gizonen antzeko lana egiten zuten baina gutxiago kobratzen zuten.

29. DEJ tailerrean bezero bilaketan

- **Erref:** EIB-675/054
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 01:02:09. **Bukatu:** 01:04:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lantegiak » Ekonomia eta industria » Gipuzkoako lantegiak » Debabarreneko lantegiak

Laburpena:

<p>Bezeroak aurkitzeko askotan beraiek etortzen ziren eta besteetan beraiek bilatu. Bartzelonan eta Madrilan agente komertzialak zeuden eta askotan tailerra bisitatzera etortzen ziren. Mexiko eta Frantziara esportatzen zuten.</p>

30. DEJ tailerreko lan-istripuak

- **Erref:** EIB-675/055
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 01:04:06. **Bukatu:** 01:04:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak

Laburpena:

DEJ tailerrean eskuetako istripuak izaten ziren. Egunero erizain bat joaten zen; hala ere, mediku batzuekin akordio bat zuten zerbait pasaz gero.

31. Gerraostea: Eibarrera itzulera

- **Erref:** EIB-675/059
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 01:07:06. **Bukatu:** 01:09:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera

Laburpena:

1937an itzuli ziren Eibarrera. Dena apurtuta aurkitu zuten. Oraindik bere gurasoek egin behar izan zuten lanean pentsatzen du. Gerra bukatu aurretik aita hil zitzaion eta bere ama bakarrik geratu zen lau seme-alabekin.

32. Eibar gerraren ondorioz suntsituta

- **Erref:** EIB-675/060
- **Iraupena:** 0:01:57. **Hasi:** 01:09:11. **Bukatu:** 01:11:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Gerratik itzulera
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Gerran Eibar suntsituta gelditu zen. Gerra bukatu eta gero bost-sei urtetan Eibarren obrak egin ziren. Poliki-poliki hazten joan zen.

33. Kuadrillan alderdi politiko asko

- **Erref:** EIB-675/064

- **Iraupena:** 0:01:19. **Hasi:** 01:14:07. **Bukatu:** 01:15:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak

Laburpena:

Enriquek bere kuadrillan jarrera politiko desberdin asko zituen, denetik zegoen; baina, inoiz ez zen liskarrik egon.

34. "Ahal danian, dana; eta ezin danian, ahal dana"

- **Erref:** EIB-675/065
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 01:15:26. **Bukatu:** 01:16:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Esaerak

Laburpena:

"Ahal danian, dana eta ezin danian, ahal dana" Eibarko esaera zahar bat da. Enriqueren ustez esaera oso aproposa da eibartarrentzat.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2024-03-30

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com